

Dulce et decorum est...

Francesc Jesús Hernández i Dobon (23.agost.2003)

En la *Iliada* (cant XV, 496 i ss.) Hèctor diu als troians que no és indecorós (*aeikès*) morir lluitant per la pàtria. Un dels poemes de Tirteus d'Esparta (s. VII aC) (el fragment 6 de la compilació de B. Gentili i C. Prato) afirma que per a un home valerós és bell (*kalós*) caure mort, tot combatent en primera fila per la pàtria. En les seues odes, el poeta llatí Horaci (65-8 aC) va unir les dues nocions, la decorositat i la bellesa, amb la cèlebre sentència: «*Dulce et decorum est pro patria mori*» (*Carmina*, llib. 3, poem. 2, 13).

El poeta anglès Wilfred Owen (1893-1918) va titular així, «Dulce et decorum est», un dels seus poemes, però amb un sentit oposat. Per al jove Owen, que va lluitar a la Primera Guerra Mundial, el vers d'Horaci era una «vella mentida» que ningú no hauria de gosar dir als joves que anhelien la glòria, a la joventut condemnada a morir, com va titular un altre dels seus poemes. Owen va morir en novembre de 1918 pels trets d'una metralladora, en creuar el Canal del Sambre, tot just una setmana abans de l'armistici. El mateix any va morir, també al front, un altre poeta anglès, Isaac Rosenberg (1890-1918), qui també reflectí en la seua obra el drama bèl·lic. A «L'abocador de l'home mort», per exemple, hi ha la descripció dels cadàvers als camps de combat: «Deixaren aquest mort amb els anteriors morts / estesos a la cruïlla, / mascarats per una estranya podridura, / ajaguts amb els seus rostres sinistres». Mig segle abans, Arthur Rimbaud encara podia sorprendre al lector del seu poema «Le dormeur du val» (octubre de 1870). Un soldat jove, amb la boca oberta i el cap nu, jau tranquil·lament sobre l'herba d'un prat que un riuet vesteix d'argent. L'escena bucòlica, però, s'esgarra. El soldat bressolat per la natura té, escriu Rimbaud al darrer vers del poema, «dos traus rojos al costat dret».

Potser la més terrible de les descripcions literàries dels soldats la proporciona Robert Graves (1895-1985), en el seu escrit autobiogràfic *Goodbye to All That* (1929). Graves cap al 1915 es va allistar al regiment dels Royal Welch Fusiliers. Aquesta unitat va participar en la batalla del Somme, durant la Primera Guerra Mundial, que és un dels enfrontaments més dramàtics de la història. La batalla començà l'1 de juliol de 1916 i només el primer dia s'estima que les baixes britàniques foren d'unes 60.000 persones, aproximadament 20.000 de les quals resultaren mortes, la majoria en la primera hora de l'atac (sense dubte el dia en què l'exèrcit britànic tingué més baixes de la seua història). Quan la batalla conclogué, cap a la meitat de novembre de 1916, havien mort uns 420.000 britànics, 200.000 francesos i uns 450.000 alemanys (en la batalla de Verdun moriren 1.200.000 persones més). El bàndol aliat havia realitzat un avanç de cinc milles en el front, tot ocupant una extensió de només 125 milles quadrades. Robert Graves relata com un dia del mes de juliol de 1916, que podem estimar entre el 5 i el 16 per les cròniques de la batalla, quan marxava pel bosc de Mametz, prop de Fricourt, contemplava els cossos dels soldats morts i en va veure dos en una posició inoblidable. Un home dels South Wales Borderers, un regiment galès d'infanteria (que en

1969 fou fusionat amb el regiment on va combatre Graves) i un altre del Regiment Lehr de la Guàrdia Prussiana havien mort travessant-se amb les seues baionetes mútuament i simultània. Aquest dos cossos, immobilitzats en el primer moviment de la coreografia de la baioneta (dins, fora, en guàrdia), eren víctimes i botxins alhora, enmig d'un bosc on, relata Graves, ja no hi havia cap arbre sencer. Graves fou ferit greument el mateix 1916 i la seua experiència bèl·lica va marcar la seua biografia. La imatge dels soldats baionetats a ells mateixos és una síntesi perfecta d'aquella guerra i de totes les guerres; una refutació definitiva de la mentida d'Homer, Tirteus i Horaci, que tants i tants han repetit. El nostre govern, per exemple.